

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ОСНОВА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У ХХІ столітті міжлюдського спілкування стає мова культури – високої культури суспільної свідомості, загальної культури особистості, культури міжнародного співробітництва, культури суспільства в цілому.

В останні два десятиліття у зв'язку з активізацією міжнародних контактів підвищилась увага до вивчення національних особливостей мовної свідомості комунікантів – представників різних лінгвокультурних спільнот.

Мова, як відомо, – це символічна структура, що об'єднує і зберігає усі досягнення певного суспільства. Одночасно мова – це продукт культури, частина культури, умова культури. Звідси, “мовний світогляд” лежить в основі кожної сукупності людей, що підкреслює їх самобутність.

Однією із функцій мови є зберігання і передача культурної інформації. У той же час, мовна система – це своєрідний код, за допомогою якого здійснюється спілкування між людьми. Мовні і культурні коди розрізняються у різних народів. На початку ХХІ століття реалізація шляхів успішної комунікації представників різних країн багато в чому залежить від засвоєння “чужих кодів”, від зацікавленості в адаптації до них, у необхідності подолання мовного бар'єру, тобто в умінні сприймати інформацію, що передається, й передавати власні думки, знання та інформацію. Сучасній цивілізованій людині властиво усвідомлювати взаємозв'язок, цілісність світу і необхідність міжкультурної співдружності народів. Різноманітні аспекти культури – спосіб життя, менталітет, національний характер, система цінностей, вірування – відіграють значну роль у сфері міжнародної комунікації.

Тому процес засвоєння іноземної мови студентами полягає не лише у тому, щоб дати їм певний багаж знань, продемонструвати систему чужої мови у її функціонуванні, але і в тому, щоб показати різноманітність стилів іноземного мовлення та познайомити студентів із культурою країн, мову яких вивчають, оскільки лише у процесі засвоєння культури, звичаїв і традицій інших народів людина здатна пізнати їх образ думок, національний характер, стереотипи поведінки і мовного спілкування. Усе це у подальшому надає особистості змогу спільного спілкування з представниками інших культур. Крім того, причетність індивіда до “чужої” культури дозволяє йому самореалізуватися і стати дійсно творчою особистістю.

У той же час формування соціокультурної компетенції студента, навчання шляхом розвитку його комунікативних можливостей не повинні відбуватися за рахунок зниження засвоєння національної культури, соціопсихологічного усвідомлення власного “Я” студента. Для того щоб цей складний процес не був однобічним, важлива і наявність власного національного культурного запасу, подальшого вивчення, засвоєння та усвідомлення його своєрідності і певна гнучкість мислення.

Таким чином, викладання мов як рідної, так і іноземної, доцільно проводити на широкому фоні соціального, культурного, політичного життя народів, тобто у тісному взаємозв'язку зі світом мови, у нерозривній єдності з культурами народів, що використовують мови в якості засобу спілкування.

Згідно з новими підходами до структурування і організації навчального процесу необхідною умовою оволодіння іноземною мовою є той рівень, який дозволяє тому, хто її вивчає, брати участь у міжкультурній комунікації уже в період навчання мови.

Можна виділити модель, призначену для аналізу специфіки іншомовної культури:

- 1) інформаційну (чи фактичну) культуру (знання з історії, географії);
- 2) поведінкову культуру (особливості взаємин у суспільстві, норми, цінності, розмовні формули);
- 3) традиційну культуру з “великої букви” (художні цінності).

На сучасному етапі навчання лінгвокраїнознавство слід вести на усіх етапах навчання іноземній мові. Лінгвокраєзнавчий аспект вплітається у власне лінгвістичний аспект, і в

результаті взаємодії мовної структури і країнознавчої інформації створюється органічна система комунікативних навичок і умінь.

Лінгвокраїнознавчий матеріал включає національні реалії і фонову лексику, без якої неможливо домогтися адекватного взаєморозуміння між комунікантами в ситуаціях міжкультурної комунікації. У навчальних цілях необхідно виділити лінгвістичний компонент, куди увійдуть лексичні одиниці, що найбільш яскраво відбивають культуру країни конкретної мови.

Лінгвокраїнознавчий компонент робить процес засвоєння мови більш ефективним і легким, допомагаючи формувати лінгвокраїнознавчу компетенцію, під якою розуміється цілісна система уявлень про національні звичаї, традиції, реалії країни виучуваної іноземної мови, що дозволяє знаходити в мові приблизно ту інформацію, як і його носії їй домагатися тим самим повноцінної комунікації. Використання лінгвокраїнознавчої інформації в навчальному процесі сприяє свідомому засвоєнню матеріалу, забезпечує підвищення пізнавальної активності студентів, створює позитивну мотивацію, дає стимул для самостійної роботи над мовою, розвиває образно-художню пам'ять, мовне мислення, здатність до здогаду і логічного викладу думки, до порівняння і зіставлення, а також стимулює трудове і морально-естетичне виховання.

Одним із способів формування лінгвокраїнознавчої компетенції є читання текстів лінгвокраїнознавчої тематики. В умовах відсутності мовного оточення саме текст дозволяє штучно створити "атмосферу іншомовного спілкування". Найважливішим фактором при виборі тексту з метою формування лінгвокраїнознавчої компетенції є інтерес. Якщо тематика тексту нецікава для студентів, їх мотивація щодо читання цього тексту значно зменшується. Ступінь зацікавленості текстом залежатиме від того, чи розповідатиметься в ньому про те, чого ще не знали; чи ознайомить із новими актуальними ідеями, примусить думати над питаннями, над якими ще ніколи не замислювалися; чи допоможе зрозуміти почуття та думки інших людей (з іншими проблемами, походженням, з різними точками зору); чи зацікавить читати самостійно далі. Будучи продуктом комунікації, такий текст може бути використаний як зразок при побудові вторинного тексту усного монологічного висловлювання чи творчого завдання при навчанні письмової мови. Отже, при комунікативно-орієнтовному навчанні іноземної мови, коли необхідно формувати в студентів лінгвокраїнознавчу компетенцію, саме за допомогою тексту на цю тематику доцільно розвивати уміння читання і, згодом, на основі фактологічної і лінгвістичної інформації тексту для читання – уміння монологічної мови і письма.

Незалежно від характеру країнознавчого тексту для читання, робота з ним проходить на трьох етапах: передтекстовому, текстовому і післятекстовому.

На передтекстовому етапі дається фонова інформація до тексту або активізуються фонові знання у вигляді творчої діяльності, пред'являються фотографії чи малюнки, пов'язані зі змістом тексту, пропонуються передтекстові завдання, наприклад, використовуючи опори, малюнки, фотографії, заголовок тексту, передбачити його зміст; прочитати текст про ті ж реалії але рідної країни, щоб потім порівняти з текстом для читання; обговорити питання, пов'язані з темою тексту для читання.

На текстовому етапі можливо використовувати такі завдання, як: відповіді на питання, формальна трансформація тексту; конспектування; складання паспорта лінгвокраїнознавчого коментаря, використовуючи фактологічну і лінгвістичну інформацію тексту.

На післятекстовому етапі студентам пропонується висловити своє ставлення до прочитаного; знайти додаткову інформацію по темі; драматизувати текст; використовувати його інформацію в рольовій грі; написати лист уявлюваному чи реальному другу в зв'язку з отриманою з тексту інформацією.

Ще один спосіб формування лінгвокраїнознавчої компетенції – вивчення та засвоєння граматичного матеріалу. Прийнято вважати, що найбільшу складність для тих, хто вивчає іноземну мову, представляє граматична система. А її засвоєння необхідне для глибокого

розуміння процесів виникнення і сприйняття іноземного мовлення. З метою полегшення процесу засвоєння та зацікавлення студентів можна використовувати елементи лінгвокраїнознавства: в процесі пояснення теми (наводити приклади на культурологічну чи країнознавчу тематику), при виконанні завдань під час закріплення або повторення матеріалу. Але у цих випадках необхідно уважно і обережно підбирати матеріал (щоб він відповідав дійсності) та завдання до нього.

Так, наприклад, при поясненні теми “Умовний спосіб дієслів”, яка вважається складною для засвоєння її студентами, можна використати при поясненні матеріалу поведінкову модель, тобто перелічити розмовні формули англійців на позначення умовного способу. Для порівняння слід пригадати, як утворюється умовний спосіб дієслів у рідній мові і з’ясувати різницю у різноманітних дієслівних відтінках в англійській мові та лише одному способі вираження – в українській. Важливо, подаючи приклади, користуватися конструкціями умовного способу в лінгвокраїнознавчому аспекті:

If I were an English **I would** live in West End.

I wish I would see the Highlands of Scotland.

I insist that we **should visit** the Tower of London.

You **should know** that the Tower of London was the Royal Residence – and a prison too.

It is necessary that you **should** see the Tower Bridge.

На матеріалі подібних речень студенти можуть спостерігати різноманітність конструкцій Subjunctive Mood, а також розширити світогляд з географії Британії та її столиці.

Завдання на закріплення також бажано підібрати на цю ж тематику. Тим самим це сприятиме розвитку зацікавленості та інтересу студентів до вивчення такої нелегкої теми.

Прикладами таких завдань можуть бути:

1. Write a short story or composition on the theme:

“I wish I were the Queen (King) of Britain...” or

“If I were the Princess (Prince) of Buckingham Palace”

2. Find the ending of the sentences:

1. If you visit the Tower ...
2. You should know that the Royal residence is at...
3. I wish the weather of Britain were...
4. It is important that the Tower shouldn't be left ...
5. You are so aristocratic, punctuated as if ...

Для довідок:

1. more shabby.
2. the Queen (King) of Great Britain.
3. You shouldn't miss Tower Bridge.
4. by the ravens.
5. the Buckingham Palace.

3. Write, What would you like to see in London? Or

What would you like to see in New York? Та

Що б я хотів побачити у Києві?

4. Translate using the constructions of Subjunctive Mood:

1. Якби ми жили у Британії, то святкували б Різдво 26 грудня.
2. Я хотів би подивитись усі острови Великої Британії.
3. Мені хотілося б потрапити на королівський прийом до палацу Британської королеви.
4. Якби я став би студентом Національної академії наук у Вашингтоні.
5. Чи не могли б ви розповісти про “янків” з Америки.
6. Я б хотів знати більше про першого президента США – Джорджа Вашингтона.

5. Compose your own sentences with Subjunctive Mood constructions in English and Ukrainian.

Отже, враховуючи усе вищесказане, ми можемо дійти висновку, що з культурологічної точки зору лінгвокраїнознавство збагачує знання про країну, мову якої вивчають, конкретними і переконливими відомостями про різноманітні сфери життя суспільства; слугує джерелом інформації для мовленнєвої та мислительної діяльності; показує реальне функціонування мовленнєвих засобів у автентичних документах і країнознавчих текстах; дає можливість не лише ілюструвати і систематизувати, а й активізувати комунікативно цінний лексичний і граматичний матеріал у висловлюваннях, що мають країнознавчий характер.

Лінгвокраїнознавчий підхід дає можливість проникнути у таємниці слова і думки чужої мови, що допомагає розвитку спостережливості, мислення і уяви.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белякова Т.А. Лингвострановедческий подход при обучении французскому языку. <http://www.isuct.ru/etc/antnopus/section/4/belyakova.htm>
2. Веденина Л.Г. Теория межкультурной коммуникации и значение слова // Иностранные языки в школе, 2000. – № 5.
3. Верещагина Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – М.: Рус. яз., 1990. – 246 с.
4. Миньяр-Белоручев Ф.К., Оберемко О.Г. Лингвострановедение или иноязычная культура? // Иностранные языки в школе. – 1993. – №6.

УДК 378 + 159.947.5

Кавєріна О.Г.

МОТИВАЦІЙНЕ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ПЕДАГОГОМ ДИДАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАСВОЮВАННЯ СТУДЕНТАМИ МОВНОГО ПРОСТОРУ В НЕМОВНОМУ ВУЗІ

Актуальність ідеї мотиваційного програмно-цільового управління освітою на даний момент часу не потребує якихось спеціальних обґрунтувань. Втім, перш за все, є сенс звернути увагу на одну дуже важливу обставину, яка створює певні труднощі у розумінні суті проблеми, що розглядається.

Сьогодні не склалася єдність поглядів на основі форми реалізації управлінського підходу в освіті. Як нам уявляється, це пов'язано з порівняно недовгою історією застосування програмно-цільової методології. Як відомо, програмно-цільовий принцип почав входити до практики управління освітою, починаючи з 90-х років.

У науково-педагогічній літературі є ряд праць, у яких автори виклали свою точку зору на проблему, що розглядається. Серед них – монографічні роботи І.К. Шалаєва, С.А. Рєпіна, В.С. Лазарева, М.М. Поташника, А.М.Моїсєєва, Г.Н. Серикова та ін.

Вони цікаві, перш за все, тим, що містять розгорнуте обговорення методичних і технологічних проблем реалізації програмно-цільових підходів в освіті.

Розглядаючи педагогічну діяльність як процес управління, дослідники підкреслюють, що її головними складовими стають такі процеси міжособистісної взаємодії, які створюють найкращі умови для розвитку навчально-професійної мотивації, сприяють розвитку студентів, дозволяють педагогу підвищувати свій професійно-педагогічний потенціал і забезпечують досягнення цілей освіти.